

LÜGANUSE VALDA KAVANDATAVA VIRU KEEMIA GRUPP AS BIOTOODETE TOOTMISKOMPLEKSI KOHALIKU OMAVALITSUSE ERIPLANEERINGU AVALIKU VÄLJAPANEKU TULEMUSI TUTVUSTAV AVALIKU ARUTELU

Aeg: 10.12.2024 kl 18.00-20.00

Koht: Aa mõisa peahoone

Osalejad: eraldi osalejate lehel

Päevakord:

1. Anu Horn (Vallavalitsuse arengu- ja planeerimisteenistuse juht) sissejuhatus
2. Lauri Raid (VKG Fiber OÜ (VKG AS tütarettevõtte), planeeringu koostamisest huvitatud isik) projekti üldine ja detailse lahenduse tutvustus, sh näitlik ruumiline paigutus.
3. Juhan Ruut (Hendrikson & Ko OÜ keskkonnamõju strateegilise hindamise juhtekspert) ülevaade avalikustamise tulemustest ja seonduvatest eelnevatest menetlusosaliste ettepanekutest. Kui tekib ettekande käigus küsimusi, võib neid esitada, kuid pikemad arutelud jääksid ikkagi pärast ettekannet.
4. Küsimused-vastused, arutelu– esitatud detailne protokoll

3. Küsimused esitluse käigus:

Jaan Tsernant (Kopraper OÜ): kas me kehtestame Aidu regulaatorile ökoloogilise vooluhulga? Mul on neid küsimusi Purtse jõe kohta palju, aga ma mõistan ka seda, et täna ei ole kõiki vastuseid, kuna osa täiendavat teavet selgub projekteerimisel ja see kaudu tekib ettevõttel teadmine, mida ta tahab täpselt.

Juhan Ruut: seetõttu on ka merevee võtu variant avatuks jäetud, kui Aidu karjääril põhineva lahenduse korral vett ikkagi ei peaks jätkuma.

Jaan Tsernant: Aidu on valgala pinnalt kõige suurem kogum, kus ka kaevanduse sulgemise prognoosid on ära toodud, suund on kindlasti õige, aga me ei tea, palju sellest abi on.

Juhan Ruut: Aidu on tehisveekogu ja seal on veetaseme reguleerimisel natukene teised reeglid. Edasistest uuringutest peaks täpsemalt selguma, kui palju vett Ojamaa jõkke väljavooluga tegelikult antakse, põhiküsimus on, kui palju kuivadel aegadel. Kuna olemasolev olukord ja selle jätkumine, kui tehast ei rajata, on sõltuvalt kaevanduste mõjust jne väga dünaamiline, siis hindamisel keskenduti sellele, kas võrreldes olemasoleva olukorraga toimub oluline muutus. Teadaolevatel andmetel oluliselt ei muutu, samas saab KSH aruandes selgemalt välja tuua, et kui on täpsemad andmed kavandatava hüdrotehnilise rajatise kohta, saab selle lõastamise käigus anda ka täpsemad hinnangud avalduvate mõjude kohta. Meil on siin erinevate teemade lõikes võimalik olemasoleva olukorra kohta ja ka koos tehasega tuua välja võimalikud erinevad stsenaariumid a, b, c, d ja e ja ei ole teada ei olemasolevas olukorras ega tehase rajamisel, mis stsenaarium realiseeruda võiks, siis hilisem täpsem järelhindamine/ täpsustamine tundub ainuvõimaliku lahendusena.

Jaan Tsernant: kasutan võimalust ja küsin eksperdilt, kui Purtse jõe valgalt võtta ära vooluhulk 0,4 m³/sek keskmiselt, kas aasta keskmine vooluhulk muutub sellest või ei muutu?

Juhan Ruut: kas me räägime veerikastest ja veevaesetest perioodidest ...

Jaan Tsernant: ei ma räägin, kui ma võtan keskmiselt aastas ära mingi hulga vett, kas keskmine vooluhulk muutub? Küsimuse suunitlus on selle pärast, kui muutub keskmine vooluhulk, muutuvad automaatselt miinimumvooluhulk, maksimumvooluhulk, muutub ökoloogiline vooluhulk. Täna on meil CleanEst mudeli töölaud olemas, muutuvad kõik andmed: puhastitele, veehaaretele, kõik. Keskmisest vooluhulgast räägitakse väga vähe, see on kõige lihtsamini aru saada, miks ma seda küsin, 2023 Life CleanEst viis läbi uuringu ja ainuke parameeter mis, Purtse jõe valgala on 800 km², ei ole muutunud aja jooksul, on, 10 a jooksul, on keskmine vooluhulk. Siin on 5, 6, 7, 8 maa-alust kaevandust suletud, nad on tulnud ja läinud, keskm vooluhulk on alati sama, sademed ja valgala, samuti ka teie enda uuringus on Geoloogiateenistus ütelnud, et keskmine vooluhulk on muutunud nõ marginaalselt.

Juhan Ruut: tegelikult päris nii ei ole, aga võibolla panna olemasoleva olukorra ülevaatesse viidatud uuringutest täiendavalt graafik, kust on väga hästi näha, kuidas on toimunud erinevatel aegadel keskmise vooluhulga muutused - enne kaevandusvete suunamise algust ja järgnevatel perioodidel, kui on toimunud olulisi muutusi. Kui lõpetatakse kaevandusvee pumpamine, annab see tegelikult muudatuse keskmises vooluhulgas. See on Geoloogiateenistuse tööst

välja võetav kui ka ühe teise projektiga seotud tööst, numbrid on seal välja toodud, kuidas keskmised vooluhulgad muutuvad ajalisel vaates.

Lauri Raid: jätkuks merevee võtu teemale. Erinevatel kaasamiskoosolekutel, Saka ja Aa külagagi, on trassid väga keskne teema. Mereveevõtu võimalik trass kavandatud Järve Biopuhastuse trassiga ühte suunda, kontseptsioon on praegune kasutuseta heitveetoru asendada suuremaga, sest seal on piisava laiusega paekivisüvend. Aga seal on ka Ontika maastikukaitseala ja sinna toru kavandamine on probleemne. Teine asi, kui rääkida mere veevõtust, tuleb merre rajada pöördosmoosijaam, aga tegelikult saab see olema meres olev pumpla koos pöördosmoosijaamaga, mille puhul on hästi palju teisi aspekte, mis tuleb arvesse võtta, sh rajamise kulu 70 miljonit. Mitte ära unustades seda, et hetkel, kui Uus-Kiviõli kaevandus on avamisel, on kaevandustest väljapumbatavad veemahud tõusnud, kuna toimivad kaks kaevandust korraga: lisaks Ojamaale ka Uus-Kiviõli ja kaevandustest väljapumbatav vee hulk on kaks korda suurem kui see, millest me siin praegu räägime. Tehisliku vee mõju Purtse jõe kaevanduste kaudu suureneb tänasega võrreldes kaks korda.

Jaana Tsernant: kaevanduse avamise kaheaastane tsükkel 100 a perspektiivis on tühine. Samuti 2011 a Aidu karjääri täitumist on olnud huvitav jälgida. Eriti huvitav suhtumine oli see, et paneme ühe kaevanduse kinni, anname teisest asemele. Kõik need vee lahendused on Purtse jõe valgala, aga töö on kokku võtmata, mida nentis ka Loodushoiu Keskus, mille ma isegi mainisin oma teises kirjas ära, on see, et Geoloogiateenistus põhimõtteliselt on hea kogumistöö teinud, aga ta ei ole võtnud kokku seda suublas nõ.

Juhan Ruut: me võime kirjeldada detailselt erinevaid fakte ...

Jaana Tsernant: mitte libiseda sellest üle, need on peenikesed ja pikad teemad, need tulevad nii või naa välja ja mõjutavad nii ökoloogiat kui hilisemat tegutsemist, pärast on seda hilja rääkida.

Juhan Ruut: võibolla siis niimoodi, et olemasolevasse olukorda detailselt välja tuua uuringutes kirjapandu. See ei muuda tegelikult hindamise osa ega antavaid hinnanguid. Ma olen püüdnud vältida lähteandmete väljatoomist teemadel, kus olulist mõju tegelikult ei ole. Ma olen varasemalt kirjutanud aruandesse 50 lk ökoloogilise seisundi jne jne detailseid kirjeldusi ja pärast on kirjas üks lause, et kavandatav tegevus sellega paraku seotud ei ole. Lähtudes selle KSH programmi metoodikast, ei ole seda põhjalikult välja toonud, kuid see jah on üks võimalus.

Jaana Tsernant: Täna on tundmatu faktor, millist leevendust erinevatele muredele, nii looduskaitsetele kui veeteetvõtjatele võib tuua Aidu kasutamine. Tundmatu on see seetõttu, et mida keskkond, kliima lubab seal ette võtta, sh arvestades Purtse jõe valgala,

Juhan Ruut: Purtse jõe valgala on 809 km², Aidu karjääril on see uuringutes toodud ligikaudu 120 km². Tegelikult ei ole mõjutatud veevõtust kogu Purtse valgala.

Jaana Tsernant: Aidu 120 km² ongi Purtse jõe valgala. Nii et kui Aidu tegevusi ei toimu, on o stsenarium, et täna jookseb Aidu ülevoolust 0,2-1,5 m³ looduslikult välja ja samamoodi on ka kaevandustega, mis rahulikult täituvad ja see ongi kokkuvõte.

Juhan Ruut: Uuringute järgi annab olemasolevate kaevanduste täitumine süsteemi vett juurde. Kõige suurema mõjuga on Estonia kaevandus. Aga, mis teema keerukaks teeb, on see, et olemasolev olukord on dünaamiline ja milliseks see pikaajaliselt kujuneb, on raske prognoosida. Kui tehast kavandatakse äriplaani järgi 20 aastaks 2028-2048, on see suhteliselt lühike ajaperiood. See küll ei tähenda, et siis tehase automaatselt kinni pannakse, aga seda võidakse teha, kui see on põhjendatud, sõltub paljudest nüanssidest, sh kasvuhoonegaaside teemad ja kliima muutuste teema vee kogustele. Seetõttu ka mereveevõtu nõ akna lahti jätmine, millest Lauri rääkis, seda saab hinnata ikka siis, kui teema esile tuleb mitte 10 aastat ette. Nagu eelneval arutelul sai loodushoiu keskusele vastatud, siis me toonitame KSH aruandes, et loa väljaandmine hüdrotehnoloogilisele rajatisele ei toimu ilma täiendava hindamiseta. Teine variant on täpsustada teise projekti raames avaldatud uuringu põhjal, kuidas jahutusvee võtt ja tagasisuunamine mõjutab Purtse jõe seisundit, aga sellisel juhul peab küsima, kas teise projekti andmeid võib tsiteerida. Seal on muuhulgas ka üht-teist Sillaoru paisu kohta.

Jaana Tsernant: olen selle uuringu läbi lugenud ja ka andnud koostajatele hinnangu, et peaaegu hea töö.

Ja loengutest on mees, et põlevkivitööstuse mõjud valgala lõpevad siis kui põlevkivi varud ammendavad. Valgala saab ilma kaevandusteta hakkama. Vesi saavutab lihtsalt oma loodusliku tasakaalu. Saatsin ka uue kirja.

Juhan Ruut: Kahjuks ma jah ei jõudnud seda uut, vahetult enne Kiviõli avalikku arutelu saadetud kirja läbi lugeda.

Külaelanikud uurisid merevee kasutamise kohta, et kui praegu tundub, et vette ei ole, et siis tuleb mereveetrass Aa külast ikkagi läbi?

Juhan Ruut: Aa külla pole ühtegi trassi kavandatud, perspektiivne merevee trass on kavandatud paralleelselt olemasoleva puhastatud reovee trassiga.

Külaelanik: kui vett ei ole, tuleks avalikku väljapanekut korrata?

Juhan Ruut: küsimus on praegu selles, mis on oluline muudatus KSH aruandes. Praegu on seal selgitatud võimalike kliimamuutuste mõju vee kogustele. Oluline on veevaeseks ajaks Aidu karjääri vett koguda, mida saaks tehas kasutada. Samas see on üks positiivne võimalus, mida ma pole küll välja toonud, on seda Aidu karjääri vett veevaesel ajal Purtse jõkke juhtida.

Lauri Raid: põhjavee Aidu karjääri veevõtt ei mõjuta, Geoloogiateenistus on seda käsitlenud.

Jätkus vestlus **Laila Meisteri**, **Juhan Ruudu** ja **Lauri Raid** vahel seoses Kiviõli Kunstide koolis toimunud arutelu käigus Laila Meisteri poolt esitatud küsimuse teemal, et kas kaaluti ka JBP puhastatud reovee kasutamist tootmises? Et puhastatud reovesi sobib merre laskmiseks, aga tootmisesse ei kõlba? Vastusena väljendati sama seisukohta, mis eelmisel arutelul, et kuna tootmiskompleksi toodetel võib perspektiivis olla kokkupuude toiduainetega (tooteohutusnõuded!), ei ole võimalik reovett sellisele tasemele puhastada. Selgitati, et merre suunatava puhastatud reovee normid on teised ning tööstusettevõtte peab vastama PVT nõuetele. Näitena saab tuua, et Soomes ja Rootsis on kummaski ca 50 tselluloositehast ja puhastatud reovesi suunatakse samuti Läänemerre. Nemad tõlgendavad, et raskemetallid on looduslikku päritolu.

Uuriti ka seda, kas on kaalutud, et kui Purtse jõe valgalast võetakse tootmiseks vett, et see puhastatud ja kasutatud vesi lastakse sinna valgalasse tagasi? Vastati, et see pole paraku võimalik Eesti rangete keskkonnanõuete tõttu ning selleks peaks olema suurem veehulk valgalas, et segunemiskiirkonda määrata.

Jaan Tsernant: 1923-2021 uuring näitas, et kaevandused ei ole mõjutanud keskmist vooluhulka, sellepärast, et kõikides kaevandustes lubades on tingimus, et väljapumbatud vesi peab suubuma samasse suublasse, kust teda võeti ehk Purtse jõkke. Täna vahetatakse suublat.

Juhan Ruut: võibolla võiks sellele teemale punkti panna, sest Jaan Tsernanti kirjalikele seisukohti me käsitleme ja analüüsime. Siiski on Keskkonnaministeerium ja Kliimaministeerium KSH aruande läbi vaadanud ja ei ole probleemi nähtud.

Juhan Ruut jätkas Eesti Keskkonnaühenduste Koja ja Päästame Eesti Metsad MTÜ arvamuse käsitlemist ning arutati rohevõrgustiku, metsanduse ja kliimamõju teemal.

4. Arutelu:

Moonika (Mooni kinnistu): huvitub ristmiku ehitusest ja sellega seonduvast liiklusrütmist.

Juhan Ruut: põhimüra tuleb maanteest, müra modelleeriti ja leiti, et otstarbekas on rajada uuele teelõigule müratõke, mis annaks leevendust, kuid kas Transpordiamet müratõkke oma hallatavale maanteele omalt poolt rajab? Olemasolevas olukorras on juba müranorm ületatud.

Moonika: müratõke ei aita.

Lauri Raid: praegu ei ole Haljala-Kukruse riigi eriplaneeringu osas selgust, kuhu täpselt Tallinn-Narva trass hakkab asuma, kuid TRA pakkus välja Aa ristmiku lahenduse idee, mille alusel põhimõtteline lahendus on EP ja KSH aruandes välja toodud. Arendaja ettepanek on olnud Voorepera, ja Saka ristmikutele rajada lisaks aeglustus- ja kiirendusrajad, mida TRA ei ole pidanud vajalikuks, kuid arendaja nõus piirkonna inimeste huvides finantseerima. Kui ristmiku lahendus läheb töösse ja muu eriplaneeringus kirjeldatud, siis tehakse konkreetsete joonised, kus bussipeatuste jm asukohad reguleeritakse Transpordiameti poolt.

Moonika: bussipeatuse asukoht on ka otse meie maja juures ja tegelikult paneb kinni ainukese juurdepääsu septiku tühjendamiseks.

Jätkus arutelu Haljala-Kukruse riigi eriplaneeringu trasside üle. Ebakindlus, et kuhu ja millal uus teetrass tuleb? Käidi ka välja, et tootmiskompleksini viiva juurdepääsutee Aa ristmik nihutada elamust veel rohkem eemale. Ja arutleti liiklusskeemid muudatuste üle Tallinn-Narva maanteel ja teede hoolduse üle talvel. Arendaja lisas lubaduse, et Voorepera-Aa teelõigu lumehoolduse avariitöö korraldab arendaja ise, kui seda TRA ei tee.

Küsitati müra kohta, et kas on tehtud mõõtmisi. **Lauri Raid** selgitas, et tootmiskompleksi veel ei ole, kuid kui võtta olemasolevaid näiteid, näiteks Äänikoski 3 korda suurem tehas Soomes, mis asub 0,5 km kaugusel raamatukogust ning SCA Östrand asub 0,5 km eluhoonetest, siis kompleksi piiri peal on maksimaalne müratase 60 dB (öisel ajal madalam,

kuna piiratakse palgiplatsi operatsiooni). Selliste tehaste puhul paigutatakse kõik müraallikad hoonete sisse. Planeeritav kompleks jääb lähimatest elamutest ca 2 km kaugusele. Jätkati valgustuse, müra ja tuumajaama teemal. Arutlus jätkus teemal, et kus on puiduressurs välja valitud asukohas ning vastati, et käsitletavat on erinevad maakonnad, mitte vaid Ida-Virumaa. Ida-Virumaa sobilik ka seetõttu, et põlevkivi tuleb asendada taastuva ressursiga. Küsiti, kas raudtee osa pole ületähtsustatud, mis sai vastuse, et teema on läbi mõeldud ning sellel on mitmeid toetavaid argumente, sh mõju kliimale autotransport versus raudteetransport.

Arutleti tootmiskompleksi ekspluatatsiooni aja üle, et keegi ei oska näha, mis toimub sel hetkel, kui tootmine on 20 a töös olnud ja kätte jõudnud 2050.a (kliimaneutraalsus). Ning ringiga jõuti jälle metsa teema juurde; juurdekasv, raiemaht jne. Ja et lähtuda tuleb siiski riiklikust metsastatistikast mitte alternatiivhindamistest.

Teemaks tõstatus, et ehituse ajal juurdepääsutee hakkab tolutama, et kuidas seda vältida. Vastati, et kas pannakse asfaldi alla või on olemas ehitusaegsed meetmed: näit tee niisutamine (variant kuni asfaldi all ei ole). Tegemist ehitusplaneerimisliku küsimusega.

Ettepanek: näidake konkreetsemaid tööjooniseid. Vastuseks, et KSH aruandes on üks võimalik lahendus olemas ja kolmelt konsultandilt on tellitud tehase asendiplaanid, kuid praegu ei olda veel selles etapis, et konkreetset projektierida. Kui EP kehtestatakse, siis tuleb asendiplaanid veel üle vaadata ja vastavusse viia kehtestatud lahendusega. EP lahenduses on antud ehitusõigus ja üks võimalik lahendus, mis täpsustub projekteerimisel. Endiselt soovitakse näha lihtsustatud pilti (koosoleku esitluses tänaseks tehtud 3D maketti näidati), kui kõrged on tulevased hooned ja kuidas suhestuvad ümbritsevaga. Et oleks näha planeeritud lahendus.

Anu Horn: meil on need joonised olemas, situatsiooniskeem, põhijoonised, tehnovõrgud jne.

Lauri Raid selgitas, et peale projekteerimist on uuendatud 3D ka avalikkuse jaoks näidatav.

Juhan Ruut: edasisteks esitlusteks siis meelde jätta, et kui on soov kokku võtta näitame esmast väljavalitud lahendust ja põhilahenduse joonist kõrvale

Irina Bojenko (VKG AS kommunikatsiooni- ja turundusjuht) ütleb, et need kaks asja tehakse ära.

Kas on veel küsimusi?

Kuna küsimusi ei olnud, arutelu lõpetati

Jätkus vestlus väiksemates rühmades.

Juhan Ruut küsis Mooni kinnistu omanikult, kas müratõkete rajamise asemel on mõeldav kinnistu müümine. Sellele on omanikud mõelnud ja on nõus arendajaga teemat arutama.

Protokolli koostas: Merlin Kalle